

**MUHTASARI WA HOTUBA YA WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII
MHESHIWIWA DKT. SEIF SELEMAN RASHID (MB), KUHUSU MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2014/15**

UTANGULIZI

1. ***Mheshimiwa Spika***, kufuatia taarifa iliyowasilishwa leo ndani ya Bunge lako Tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Huduma za Jamii iliyochambua Bajeti ya Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii, naomba kutoa hoja kwamba sasa Bunge lako likubali kupokea na kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Kazi za Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kwa mwaka 2013/14 na Mipango ya Utekelezaji wa Bajeti ya mwaka 2014/15. Aidha, naliomba Bunge lako Tukufu likubali kupitisha Makadirio ya Matumizi ya Kawaida na Mpango wa Maendeleo wa Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kwa mwaka 2014/15.
2. ***Mheshimiwa Spika***, awali ya yote, napenda kuchukua fursa hii kwa unyenyekevu mkubwa kumshukuru Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mheshimiwa Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete kwa imani yake kwangu kuiteua kuwa Waziri wa Afya na Ustawi wa Jamii. Ninaahidi kufanya kazi kwa uadilifu na kwa uwezo wangu wote kwa kushirikiana na Viongozi na Watendaji wa ngazi zote. Aidha, namshukuru kwa dhati, kwa kuendelea kutuongoza na kutoa maelekezo ya kutuwezesha kutoa huduma za afya na ustawi wa jamii. Mheshimiwa Rais ameendelea kuiunganisha Wizara na Taasisi za kitaifa na kimataifa ambazo zinachangia katika jitihada za Serikali za kuboresha huduma za afya na ustawi wa jamii. Ninamshukuru kwa dhati.
3. ***Mheshimiwa Spika***, napenda pia kuchukua fursa hii kumpongeza kwa dhati Makamu wa Rais Mheshimiwa Dkt. Mohamed Gharib Billal kwa uongozi wake na maelekezo yake ambayo yamesaidia kuongeza ufanisi katika utendaji na

kuimarisha huduma za afya na ustawi wa jamii. Aidha, naomba nimpongeze Mheshimiwa Mizengo Kayanza Peter Pinda (Mb), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa Hotuba aliyoitoa ambayo inaonyesha Dira ya jinsi Serikali itakavyotekeleza majukumu yake katika mwaka wa fedha 2014/15. Vilevile, napenda niwashukuru Mheshimiwa Celina Ompeshi Kombani (Mb), Waziri wa Nchi Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Mheshimiwa Hawa Abdulrahman Ghasia (Mb), Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, ambao tunashirikiana kwa karibu katika kusimamia utoaji wa huduma za afya na ustawi wa jamii. Aidha, nawashukuru Mawaziri wa Wizara nyingine zote ambazo zinashirikiana na Wizara yangu katika utoaji wa huduma za afya na ustawi wa jamii.

4. ***Mheshimiwa Spika***, kipekee napenda kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Huduma za Jamii, chini ya Mwenyekiti wake Mheshimiwa Margareth Simwanza Sitta (Mb), kwa ushauri na maelekezo waliyoyatoa wakati wa maandalizi ya Bajeti hii. Aidha, namshukuru Waziri Kivuli wa Afya na Ustawi wa Jamii Dkt. Anthony Gervas Mbassa (Mb) kwa kuendelea kutupatia ushirikiano mkubwa katika kutekeleza majukumu ya sekta ya afya. Naahidi kuzingatia ushauri wake katika kutekeleza majukumu ya sekta ya afya. Pia, nawashukuru Mheshimiwa Wabunge wote kwa kuchangia Hotuba zilizotangulia. Michango yao imesaidia kuboresha hotuba yangu. Nawaahidi kwamba, Wizara yangu itazingatia ushauri wao katika kutekeleza majukumu na kazi zilizopangwa.
5. ***Mheshimiwa Spika***, napenda kutoa pongezi kwa Wabunge Wapya, Mheshimiwa Yusuf Salim Hussein ambaye amechaguliwa kuwa Mbunge wa Chambani; Mheshimiwa Godfrey William Mgimwa Mbunge wa jimbo la Kalenga na Mheshimiwa Ridhiwani Jakaya Kikwete wa jimbo la Chalinze. Nawapongeza sana kwa kuchaguliwa kwao na sasa kazi

iliyo mbele yao ni kuwatumikia wananchi kwa ari na kasi kubwa ili waweze kujiletea maendeleo katika Majimbo yao.

6. ***Mheshimiwa Spika***, naomba kutoa salamu za pole kwako, Bunge lako Tukufu na kwa familia na wananchi wa jimbo la Kalenga na Chalinze kwa vifo vya Mheshimiwa William Mgimwa aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Kalenga na Waziri wa Fedha pamoja na Mheshimiwa Said Bwanamdogo aliyekuwa Mbunge wa Chalinze. Vilevile, naomba kutoa salam za rambirambi kwa Mheshimiwa Zitto Zuberi Kabwe kwa kufiwa na mama yake Shida Salum na Mheshimiwa Martha Mlata (Mb) aliyefiwa na baba yake Moses Mlata. Aidha, nachukua nafasi hii kuwapa pole familia, ndugu, jamaa na marafiki kwa vifo vingine vilivyotokana na sababu mbalimbali. Vilevile, natoa pole kwa waathirika wa mafuriko yaliyotokea sehemu mbalimbali nchini ikiwemo wilaya ya Rufiji ambako ndiko waliko wananchi walioniamini na kunituma hapa bungeni nikiwa Mbunge wao na kwa wagonjwa na majeruhi wa ajali mbalimbali waliopo hospitalini na nyumbani. Namuomba Mwenyezi Mungu awaponye haraka, ili waweze kuendelea na ujenzi wa Taifa.
7. ***Mheshimiwa Spika***, kutokana na juhudi kubwa za Serikali kwa kushirikiana na Wadau wa Maendeleo, Sekta Binafsi pamoja na wadau wengine, Sekta ya Afya imepata mafanikio mengi. Kati ya mafanikio hayo ni pamoja na kupunguza vifo vya watoto wenye umri chini ya miaka mitano kutoka vifo 147 mwaka 1999 hadi 54 mwaka 2013 kwa kila vizazi hai 1,000 na hivyo kufikia lengo la Maendeleo ya Milenia namba nne (MDG4) la kupunguza vifo vya watoto kwa theluthi mbili ifikapo mwaka 2015. Pamoja na mafanikio hayo, Wizara itaendelea kutekeleza mikakati ya kupunguza vifo vya akina mama wajawazito na watoto kwa kasi zaidi. Katika juhudi za kuongeza kasi ya kupunguza vifo hivyo, Wizara imeandaa Mkakati Maalum uliozinduliwa na Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete tarehe 15 Mei, 2014. Mkakati huu pamoja na

mambo mengine umeainisha afua zitakazoleta matokeo ya haraka ya kupunguza vifo vitokanavyo na uzazi. Aidha, suala la uwajibikaji katika ngazi zote limesisitizwa, ili tuweze kupima mafanikio ifikapo mwishoni mwa mwaka 2015.

8. ***Mheshimiwa Spika***, mafanikio mengine ni kumaliza tiba na kupona kwa kiwango cha asilimia 88 ya wagonjwa wote wa kifua kikuu wanaoanza matibabu kila mwaka, ambapo lengo la Shirika la Afya Duniani ni asilimia 85. Wizara imefanikiwa kuchunguza na kutibu idadi ya wagonjwa wa kifua kikuu kutoka 11,000 mwaka 1980 hadi kufikia zaidi ya 63,892 mnamo mwaka 2012. Vilevile, Wizara imetoa matibabu katika Hospitali ya Kibong'oto kwa wagonjwa 95 wa kifua kikuu sugu ikiwa ni ongezeko la wagonjwa 50 kutoka 45 kwa mwaka 2012/13. Kati ya wagonjwa waliomaliza tiba, asilimia 75 walipona, kiwango ambacho ni cha juu kabisa kufikiwa katika ukanda wa Kusini mwa Jangwa la Sahara kwenye tiba ya kifua kikuu sugu.

9. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara pia imetekeleza kwa mafanikio Mpango Mkakati wa II wa Sekta ya Afya wa Kudhibiti UKIMWI (2008-2013) na kufanikiwa kupunguza kiwango cha maambukizi ya VVU kutoka kwa mama wajawazito kwenda kwa watoto kutoka asilimia 26 mwaka 2010 hadi asilimia 15 mwaka 2012. Pia kwa kushirikiana na wadau, Wizara imefanikiwa kupunguza pengo la watumishi wa sekta ya afya kutoka asilimia 68 mwaka 1999 hadi kufikia asilimia 52 mwaka 2013. Lengo ni kuhakikisha kwamba sekta ya afya inakuwa na watumishi wa kutosha na wenye ujuzi.

VIPAUMBELE VYA WIZARA KATIKA BAJETI YA MWAKA 2014/15

10. ***Mheshimiwa Spika***, vipaumbele vya Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii katika bajeti ya mwaka 2014/15 ni kama ifuatavyo:
  - i. Kutekeleza mipango na mikakati ya kisekta yenye lengo la kuboresha utoaji wa huduma ikiwemo kupunguza vifo vitokanavyo na uzazi.

- ii. Kuimarisha huduma za kinga, tiba, mafunzo na kupambana na magonjwa ya kuambukiza, yasiyo ya kuambukiza na yaliyokuwa hayapewi kipaumbele.
- iii. Kuendeleza ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya kutoa huduma pamoja na kuimarisha mfumo wa rufaa.
- iv. Kuimarisha vyuo vya mafunzo kwa wataalam wa sekta ya afya na ustawi wa jamii.

**MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA BAJETI YA MWAKA 2013/14 NA
MWELEKEO WA KAZI ZITAKAZOTEKELEZWA KATIKA MWAKA 2014/15**

11. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara katika kutekeleza majukumu yake inazingatia Sera, Mipango na Mikakati mbalimbali ya itaifa na kimataifa ikiwa ni pamoja na Malengo ya Maendeleo ya Milenia, Dira ya Taifa ya Maendeleo (2025), Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2011/12 – 2015/16), Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini II (2010), Sera ya Afya (2007), Mpango Mkakati wa III wa Sekta ya Afya (2009 - 2015), Mpango Kazi wa Taifa wa Huduma na Matunzo kwa Watoto walio katika Mazingira Hatarishi II (2013 - 2017), Mpango wa Maendeleo ya Afya ya Msingi (2007 - 2017), Sera ya Taifa ya Wazee (2003) na Sera ya Taifa ya Huduma na Maendeleo ya Watu Wenye Ulemavu (2004). Aidha, Wizara imeendelea kutekeleza malengo yaliyoainishwa katika Ilani ya Uchaguzi ya Chama Cha Mapinduzi ya mwaka 2010.

Mwenendo wa Mapato, Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo

12. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii hukusanya mapato yake kutokana na malipo ya ununuzi wa vitabu vya maombi ya zabuni, mapato kutoka Bodi mbalimbali za Wizara, ada za uchangiaji wa gharama za mafunzo, marejesho

ya masurufu pamoja na makusanyo yatoakanayo na utoaji wa huduma katika Taasisi na Mashirika yaliyo chini ya Wizara. Mwenendo wa Mapato na Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo umeonyeshwa katika kitabu cha Hotuba hii kuanzia aya 12 hadi 13.

RASILIMALI WATU KATIKA SEKTA YA AFYA

13. ***Mheshimiwa Spika***, kwa miaka saba mfululizo Wizara imeendelea kutekeleza Mpango wa Maendeleo wa Afya ya Msingi (MMAM) kwa kuongeza idadi ya wanafunzi watarajali waliodahiliwa katika Vyuo vya Afya na Ustawi wa Jamii kutoka wanafunzi 7,956 mwaka 2012/13 hadi 8,582 mwaka 2013/14 sawa na asilimia 86 ya lengo la kudahili wastani wa wanafunzi 10,000 kwa mwaka ifikapo mwaka 2017. Pia, Wizara itapitia utaratibu wa mafunzo na uendesaji wa vyuo vilivyo chini yake kwa kushirikisha Sekta Binafsi kwa lengo la kuviendesha vyuo hivyo kwa ufanisi zaidi. Aidha, Taasisi ya Ustawi wa Jamii ilidahili jumla ya wanafunzi 1,468 katika ngazi za astashahada, stashahada, shahada na uzamili na wanafunzi 1,214 walihitimu. Vilevile, Chuo cha Ustawi wa Jamii Kisangara kilidahili wanafunzi watarajali 83 na katika mwaka 2014/15 kitadahili wanafunzi 110. Wizara imekamilisha ujenzi Maktaba ya Taasisi ya Ustawi wa Jamii. Aidha inaendelea na ukamilishaji wa ujenzi na upanuzi wa vyuo vya kutolea mafunzo vya kada za afya katika mikoa ya Dar es Salaam (Chuo Kikuu cha Kumbukumbu ya Hurbert Kairuki), Pwani (Chuo cha Uguzi Bagamoyo) na Katavi (Chuo cha St. Bakhita).
14. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2013/14, Wizara ilipata kibali cha kuwapangia vituo vya kazi waajiriwa 11,221. Kati ya hao 10,940 ni wataalam wa kada za Afya, 57 ni wataalam wa Lishe na 224 ni wataalam wa Ustawi wa Jamii. Hadi mwezi Mei, 2014 jumla ya wataalam 5,912 walikuwa wamepangiwa vituo vya kazi katika mamlaka mbalimbali za ajira ambazo ni Halmashauri, Sekretarieti za Mikoa na Wizara. Wataalam wa kada za Lishe na Ustawi wa Jamii wataajiriwa katika

utaratibu wa ajira Serikalini chini ya Sekretarieti ya Ajira katika Utumishi wa Umma. Sambamba na ongezeko la watumishi wa afya, katika mwaka 2013/14, Wizara iliendelea kutekeleza ahadi yake ya kuboresha mazingira ya kazi ili kuhakikisha wafanyakazi wanabaki katika sekta kwa muda mrefu, kwa kujenga nyumba 85 za watumishi wa afya katika Mikoa ya Singida (30), Rukwa (20) na Ruvuma (35). Katika mwaka 2014/15, Wizara itaendelea na ujenzi wa nyumba 80 za watumishi katika Mikoa ya Arusha (20), Manyara (20), Pwani (20) na Morogoro (20).

URATIBU, UFUATILIAJI NA UGHARAMIAJI HUDUMA ZA AFYA

15. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara imeendelea kuratibu mahusiano ya kiutendaji, ufuatiliaji na tathmini kwa kuzishirikisha Ofisi ya Waziri Mkuu Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa na Wadau wa Maendeleo. Vikao vya pamoja vya wadau wa sekta ya afya vimefanyika ili kupima na kuboresha utendaji wa Sekta. Aidha, katika kutekeleza Sera ya ugatuaji madaraka, Wizara ilitoa mafunzo kwa Wajumbe 200 wa Timu za Uendeshaji wa Huduma za Afya za Mikoa yote kuhusu kuandaa Mipango Kabambe ya Afya ya Halmashauri kwa kutumia mfumo wa *PlanRep3* ili waweze kuandaa na kusimamia mipango ya afya ya Halmashauri zilizo chini yao. Kutokana na mafunzo hayo, Timu za Mikoa zimeweza kusimamia vizuri Timu za Halmashauri na hivyo kuandaa mipango ya Afya ya Halmashauri ya mwaka 2014/15 yenye ubora ikilinganishwa na ile ya mwaka 2013/14.
16. ***Mheshimiwa Spika***, Sera ya Afya ya mwaka 2007 inaelekeza kuwa na vyanzo vya fedha vinavyoaminika pamoja na kuhakikisha Sekta ya Afya inapata rasilimali za kutosha. Ili kutekeleza maelekezo hayo ya Sera ya Afya, Wizara imefanya tafiti kumi na moja zilizowezesha kuanza maandalizi ya Mkakati wa Ugharamiaji wa Huduma za Afya nchini. Mkakati huo utaonesha njia madhubuti za kuhakikisha kuwa wananchi wote wanapata huduma bora za afya bila ya kikwazo cha fedha yaani *Universal Health Coverage*. Aidha, kuwepo kwa Mkakati huo, ni utekelezaji

wa Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2010, Ibara ya 86(f), kuhusu kuongeza wigo wa wanufaika wa huduma za bima ya afya nchini kufikia asilimia 30 ifikapo mwaka 2015. Kwa sasa huduma hiyo imefikia asilimia 19.2. Kupitia Bunge hili, napenda kutoa wito kwa kila Mtanzania, kila Mkuu wa Kaya, kila Kiongozi wa Shirika, Kampuni, Taasisi, wote kwa ujumla wao kuona umuhimu wa kujiunga na bima ya afya sasa, ili kuhakikisha kila mtu nchi nzima anapata huduma bora za afya bila ya kulazimika kuwa na pesa wakati wa kuhitaji matibabu.

17. ***Mheshimiwa Spika***, vyanzo mbadala vya mapato vya kugharamia huduma za afya ikiwemo Bima za afya vimekuwa muhimu katika vituo vya kutolea huduma za afya na vimekuwa vikipunguza pengo la mahitaji ya rasilimali fedha kwa kiwango kikubwa. Kutokana na Ripoti ya Mapitio ya Matumizi ya Fedha za Umma (Public Expenditure Review - PER, 2012) inaonesha kwamba vyanzo mbadala vinachangia wastani wa asilimia 5 ya mapato yote ya Halmashauri kwa sekta ya afya. Hadi kufikia mwezi Mei 2014 Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya uliwalipa watoa huduma za matibabu kiasi cha Sh. **bilioni 77.7**. Katika mwaka 2014/15, Mfuko utasambaza mfumo wa *e-claims* wa kuwasilisha madai ya watoa huduma za matibabu ili kuweza kuwalipa kwa muda usiozidi siku sitini zilizowekwa kisheria tangu wanapowasilisha madai. Aidha, Mfuko utatoa vitambulisho vipya na bora kwa wanachama wake. Vitambulisho hivyo vitasaidia kudhibiti matumizi ya huduma za bima kwa wanufaika stahiki tu kwani vitaweza kusomwa katika vituo vya kutoa huduma pamoja na kutoa taarifa moja kwa moja katika tange ya Mfuko. Vilevile, Mfuko utaunganisha mfumo huo wa taarifa na mfumo wa vitambulisho wa Taifa unaoratibiwa na Mamlaka ya Taifa ya Vitambulisho. Pia, Mfuko umetoa mikopo ya vifaa tiba na ukarabati wa vituo vya matibabu yenye jumla ya Sh. bilioni 5.07 kwa vituo vya kutolea huduma vyenye mkataba na Mfuko. Hadi sasa jumla ya Sh. **bilioni 2.8** zimerejeshwa. Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya utanza kutoa mikopo hiyo kwa vituo vya matibabu vilivyo chini ya Mamlaka za Serikali za Mitaa.

18. ***Mheshimiwa Spika***, Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya utaongeza wanachama wake kutoka asilimia 7.4 ya Wananchi wote kwa sasa kwa kuvisajili vikundi mbalimbali vya wajasiriamali na ushirika katika huduma za Mfuko kwa kupitia uchangiaji wa mtu mmoja mmoja. Aidha, Mfuko utafanya tathmini ya nne ya Mfuko ili kuangalia uhai wa Mfuko na huduma zake kwa wanachama. Vilevile, Wizara ilianzisha utaratibu wa kugharimia huduma za afya kwa kuchangia Mfuko wa Afya wa Jamii (CHF) kwa ajili ya sekta isiyo rasmi na wananchi waishio vijijini. Hadi kufikia mwezi Mei, 2013 Watanzania 4,010,844 sawa na asilimia 9.2 walikuwa wamejiunga na Mfuko wa Afya ya Jamii. Katika mwaka 2014/15 utaratibu huo kwa sehemu za Mijini unaojulikana kama Tiba kwa Kadi (TIKA) utaenezwa katika mikoa ya Mwanza, Singida, Ruvuma, Pwani, Tanga, Lindi na Kilimanjaro. Naomba nichukue nafasi hii kuwashauri Waheshimiwa Wabunge wote kujiunga na Mfuko huo ili kuwa mfano na kutoa elimu ya Mfuko huo katika maeneo yenu ili wananchi wengi waweze kujiunga. Mimi binafsi nimejiunga na Mfuko huu na nimeona faida zake hivyo nawaomba wananchi wote nchini wajiunge na Mfuko huo.
19. ***Mheshimiwa Spika***, mwezi Oktoba 2013, Wizara ilikamilisha na kuzindua Mpango Mkakati wa Matumizi ya TEHAMA katika sekta ya afya wa mwaka 2013 - 2018. Huu ni utekelezaji wa Sera ya Afya ya mwaka 2007, inayoelekeza matumizi ya mfumo endelevu wa habari na mawasiliano katika shughuli za sekta ya afya. Katika hatua za awali za kutekeleza Mpango huo, Wizara imeanzisha mfumo wa kukusanya taarifa za vituo vya kutolea huduma za afya na kutoa mafunzo ya kutumia mfumo huo kwa Mikoa yote. Aidha, Wizara imeboresha huduma za tiba kwa njia ya mtandao - *telemedicine*, katika, Hospitali ya Rufaa ya Kanda Mbeya, Temeke, Bagamoyo, Mwananyamala, Amana, Tumbi na Hospitali ya Rufaa ya Taifa ya Muhimbili. Mafunzo juu ya kutumia mtandao huo kwa wataalam wa afya katika hospitali hizo yamekamiliika na hospitali hizo tayari zimeanza kuwasiliana ili kuboresha tiba na kutoa mafunzo kazini kwa njia ya mtandao.

20. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2014/2015, Wizara itaunganisha Hospitali za Rufaa za Kanda (Bugando na KCMC), na Hospitali maalumu (Mirembe, Ocean Road na MOI) katika mfumo wa *telemedicine* ili kuboresha huduma za ushauri na tiba katika mtandao na kupunguza rufaa zisizo za lazima. Aidha, Wizara itaandaa mwongozo wa ufungaji wa mifumo ya kielektroniki katika vituo vya kutoa huduma za afya hapa nchini. Kuwepo kwa mwongozo huo kutawezesha mifumo iliyopo na itakayofuata kuweza kuwasiliana ili kuboresha ufanisi.
21. ***Mheshimiwa Spika***, kama nilivyoahidi katika Hotuba yangu ya mwaka 2013/14, Wizara ilikamilisha kutoa mafunzo ya programu ya kielektroniki inayojulikana kama *District Health Information Software* (DHIS2) kwa wajumbe 609 wa Timu za Uendeshaji wa Huduma za Afya za Mikoa na Halmashauri za Mikoa 19 iliyobaki ya Mwanza, Kagera, Mara, Tabora, Kigoma, Arusha, Manyara, Singida, Kilimanjaro, Tanga, Morogoro, Iringa, Mbeya, Rukwa, Ruvuma, Geita, Katavi, Simiyu na Njombe. Lengo kuu ni kuhakikisha upatikanaji wa takwimu sahihi za afya na kwa wakati pamoja na kuzijengea uwezo Timu za Uendeshaji za Afya katika uchambuzi na utumiaji wa takwimu katika kupanga na kutoa maamuzi sahihi.

HUDUMA ZA KINGA

Udhibiti wa Magonjwa

Udhibiti wa Malaria

22. ***Mheshimiwa Spika***, katika hotuba yangu ya bajeti ya mwaka 2013/14 niliahidi kuendeleza mikakati na afua mbalimbali za kudhibiti ugonjwa wa malaria ili kuhakikisha mafanikio yaliyopatikana katika kudhibiti malaria yanakuwa endelevu. Katika kutimiza ahadi hiyo, jumla ya vyandarua 1,691,339 vyenye viuatilifu vya muda mrefu vilisambazwa kupitia Mpango wa Hati Punguzo kwa wajawazito na watoto wachanga na vyandarua 510,000 viligawiwa bila malipo

katika kaya kupitia wanafunzi wa shule zote 2,302 za msingi na sekondari zilizopo katika Mikoa ya Lindi, Mtwara na Ruvuma. Vilevile, Wizara ilipulizia dawa - ukoko katika kuta ndani ya nyumba kwenye kaya 838,000 zenye wakazi 4,505,752 katika Mikoa ya Kagera, Mwanza na Mara. Wizara pia, ilitoa mafunzo kwa watoa huduma 11,765 wamepatiwa mafunzo ya uchunguzi kwa kutumia vipimo vya *mRDT* nchi nzima. Katika mwaka 2014/15, Wizara itaanza kutekeleza Mpango Mkakati wa Kudhibiti Malaria 2014-2020, kwa kutoa vyandarua 7,150,000 vyenye viuatilifu vya muda mrefu kwa makundi mbalimbali ikiwa ni pamoja na wanafunzi shuleni katika mikoa ya Lindi, Mtwara na Ruvuma.

Udhibiti wa Homa ya Dengue

23. ***Mheshimiwa Spika***, nchi yetu kwa mara nyingine imekumbwa na mlipuko wa homa ya dengue. Homa ya Dengue ilijitokeza Dar es Salaam kwa mara ya kwanza 2010 na ya pili mwaka 2012 na kudhibitiwa. Ugonjwa huu unaenezwa na mbu aina ya *Aedes* ambao wana vimelea vya kusababisha maambukizo. Mbu wa aina hii walikuwepo kwa miaka mingi nchini lakini hawakuwa na uambukizo. Kuanzia mwezi Januari hadi Mei, 2014 jumla ya wagonjwa 1,039 walithibitishwa kuwa na virusi vinavyosababisha ugonjwa huo. Idadi hiyo inahusisha wagonjwa 1,029 wa Mkoa wa Dar es Salaam, Mbeya (2), Kigoma (3), Mwanza (2), Kilimanjaro (1), Dodoma (1) na Njombe (1). Hadi sasa jumla ya wagonjwa wanne wameripotiwa kufariki kutokana na ugonjwa huo.
24. ***Mheshimiwa Spika***, napenda kuliarifu Bunge lako Tukufu kwamba hadi sasa hatua mbalimbali zimechukuliwa ili kupambana na ugonjwa huo ikiwa ni pamoja na kuimarisha uwezo wa maabara za kupima ugonjwa, kujenga uwezo wa watumishi wa afya kuhudumia wagonjwa, kuelimisha jamii na kudhibiti mbu wanaoambukiza dengue. Mkazo zaidi umewekwa katika kupambana na mbu kama muhimili mkuu wa kuzuia kuenea kwa maambukizi ya ugonjwa huo. Aidha, Wizara imenunua vipimo (test kits) 5,700 na mafunzo yametolewa kwa watoa huduma ili kuwapa

uwezo wa kuwabaini wagonjwa wa dengue wanaohudhuria vituoni. Utafiti kuhusu ukubwa wa maambukizi ya virusi vya dengue kwa binadamu na mbu umeanza katika Wilaya zote za Mkoa wa Dar es Salaam. Utafiti huo unafanywa na Taasisi ya Taifa ya Utafiti wa Magonjwa ya Binadamu (NIMR). Aidha, Serikali ya Cuba imemtuma Mtaalam ambaye ameungana na Wataalam walioko hapa nchini katika kudhibiti ugonjwa huu. Nchi ya Cuba ni miongoni mwa nchi zilizofanikiwa kudhibiti ugonjwa wa Dengue ambao umeikumba nchi hiyo mara kwa mara.

25. ***Mheshimiwa Spika***, hadi sasa hakuna dawa maalum au chanjo ya ugonjwa huo bali mgonjwa anatibiwa kutokana na dalili zitakazoambatana na ugonjwa huo kama vile homa, kupungukiwa maji au damu. Ili kujikinga na ugonjwa huo naomba nitoe rai kwa wananchi wote wafukie madimbwi ya maji yaliyotuada kwenye maeneo wanapoishi, waondoe vitu vyote vinavyoweza kuweka mazalio ya mbu kama vifuu vya nazi, makopo, magurudumu ya magari yaliyotupwa hovy, vichaka vifyekwe, mashimo ya majitaka yafunikwe kwa mifuniko imara na gata za mapaa ya nyumba zisafishwe ili kutoruhusu maji kutuama. Vilevile, ili kujikinga na kuumwa na mbu tutumie viuatilifu vya kufukuza mbu, vyandarua vilivyowekwa viuatilifu na tuweke nyavu za kuzuia mbu kwenye madirisha na milango ya nyumba tunazoishi. Hata hivyo, tunashauri wananchi kwenda vituo vya afya haraka pindi waonapo dalili za ugonjwa huo. Pia, sote tuzingatie utunzaji wa mazingira yetu nayo yatatutunza na kutuepusha na maradhi yanayoambatana na mazingira machafu.

Udhibiti wa Kifua Kikuu na Ukoma

26. ***Mheshimiwa Spika***, huduma za uchunguzi wa vimelea vya kifua kikuu na usugu wa vimelea kwa dawa za kifua kikuu ziliboreshwa kwa kusambaza mashine za *Gene-Xpert* katika Mikoa ya Dar es Salaam, Rukwa, Iringa, Mbeya, Kilimanjaro, Mtwara, Geita, Ruvuma, Tanga na Mwanza. Kwa mara ya kwanza utafiti wa kutathmini ukubwa wa tatizo la kifua kikuu nchini ulifanyika (*TB Prevalence Survey - 2013*), ambapo imebainika kuwa kifua kikuu bado ni tatizo kubwa. Matokeo ya awali

yanaonesha kuwa tatizo la kifua kikuu ni wagonjwa 295 kati ya watu 100,000 na kwamba ugonjwa wa kifua kikuu upo zaidi kwa watu wenye umri zaidi ya miaka 45 kuliko miongoni mwa vijana. Katika mwaka 2014/15, huduma za kifua kikuu zitaanzishwa katika maeneo ya migodi na machimbo. Vilevile, maabara za kifua kikuu nchini zitaboreshwa ili kuongeza ugunduzi wa kifua kikuu ikiwemo kifua kikuu sugu kwa kuendelea kusambaza mashine za *Gene-Xpert* nchini.

27. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2013/14 kampeni za kuhamasisha jamii kutambua dalili za awali za ukoma zilifanyika katika Wilaya za Mvomero, Chato na Mkinga. Katika Wilaya ya Mkinga, watu 393 walichunguzwa na 12 waligundulika kuwa na ugonjwa wa ukoma. Aidha, jumla ya jozi 3,800 za viatu kwa watu walioathirika na ukoma sawa na asilimia 95 ya lengo lililo kusudiwa la jozi 4,000 zilitolewa. Katika mwaka 2014/15, Wizara itaongeza vituo vya kutoa huduma shirikishi za kifua kikuu na UKIMWI na itaendelea kufanya kampeni maalum ya kuelimisha jamii kuhusu ugonjwa wa ukoma na utambuzi wa wagonjwa wa ukoma katika wilaya zenye viwango vya juu vya maambukizi zikiwemo Wilaya za Liwale, Nkasi, Nanyumbu na Mkinga. Vilevile, Mpango Mkakati wa Tano wa Kudhibiti Kifua Kikuu na Ukoma (2015 – 2019) utakamilishwa.

Udhibiti wa UKIMWI

28. ***Mheshimiwa Spika***, katika kutekeleza Mpango Mkakati wa Tatu wa Sekta ya Afya (2009-2015), Serikali imefanikiwa kupunguza maambukizi ya UKIMWI Tanzania Bara kutoka asilimia 5.8 mwaka 2008 hadi kufikia asilimia 5.3 mwaka 2012. Hadi kufikia mwezi Desemba, 2013 idadi ya watu waliopima imeongezeka kutoka watu 11,640 mwaka 2009 hadi 20,469,241. Hii ni sawa na wastani wa ongezeko la watu zaidi ya 2,000,000 kwa kila mwaka. Ongezeko hilo ni kielelezo kuwa jamii imehamasika kupima na kufahamu hali za afya zao. Aidha, katika mwaka 2013 watu 186,428, wameanzishiwa dawa za kupunguza makali ya VVU. Wizara pia, imeendelea kutoa huduma za udhibiti wa VVU na UKIMWI kwa watoto ambapo

kwa kipindi hiki watoto 15,463 wameanzishiwa dawa za ARVs. Vilevile, Wizara ilinunua na kusambaza mashine 32 za aina ya *Facs Counts* ambazo zina uwezo mkubwa wa kupima CD4 na kuzisambaza kwenye Hospitali za Mikoa na Wilaya. Pia, uchunguzi wa kifua kikuu ulifanyika kwa watu 457,901 wanaoishi na VVU ambao wanahudhuria kliniki za huduma ya tiba na matunzo. Kati yao wagonjwa 5,413 sawa na asilimia 1.2 waligundulika kuwa na maambukizo ya kifua kikuu na walianzishiwa dawa za kifua kikuu.

29. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2014/2015, Wizara itaendelea kutekeleza Mpango Mkakati wa Tatu wa Sekta ya Afya wa Kudhibiti UKIMWI (2013-2017) kwa kutekeleza afua mbali mbali zikiwemo, kutoa huduma za tiba na matunzo kwa wanaoishi na VVU na kuwaanzishia dawa za kupunguza makali ya VVU kwa wagonjwa wapya 202,000 ifikapo Juni 2015, kuwezesha vituo 600 vinavyotoa ARVs kwa mama (B+) viweze pia kutoa huduma za tiba na matunzo kwa watoto na watu wazima wanaoishi na VVU, kupanua huduma za wagonjwa nyumbani hadi kufikia watu 424,298, kununua vifaa tiba ya maabara na vitendanishi, kununua mashine ndogo 105 za kupima CD4 na kusambaza kwenye vituo vya afya na zahanati.

Huduma ya Afya ya Uzazi na Mtoto

30. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuhakikisha vifo vya akina mama vinavyotokana na uzazi na vifo vya watoto vinapungua, Wizara imeendelea kutekeleza Ilani ya Uchaguzi Ibara ya 86 (j) na Mpango Mkakati wa Kuongeza Kasi ya Kupunguza Vifo Vitokanavyo na Matatizo ya Uzazi na Vifo vya Watoto (2008-2015). Watoa Huduma za Afya ya Uzazi na Mtoto 2,439 wamejengewa uwezo kwa kuwapatia stadi za kuokoa maisha katika ngazi ya vituo vya kutolea huduma za afya. Aidha, Watoa Huduma 622 katika jamii walipata mafunzo ya kuelimisha jamii umuhimu wa kujifungulia katika vituo vya kutolea huduma za afya, huduma bora kwa mjamzito hadi siku arobaini baada ya kujifungua, pamoja na huduma ya mtoto kuanzia ngazi ya kaya. Katika mwaka 2014/2015, Wizara itaendelea kuwajengea

uwezo Watoa Huduma za Afya ya Uzazi na Mtoto katika vituo vya kutolea huduma za afya. Wizara itakamilisha na kuanza kutekeleza mpango mahsusi wa ufuatiliaji vifo vya wanawake vitokanavyo na uzazi na vifo vya watoto wachanga katika ngazi zote.

31. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kutekeleza Mradi wa Kupunguza Vifo vya Uzazi wa Mama na Mtoto kwa kushirikiana na Benki ya Maendeleo ya Afrika katika mikoa ya Mtwara, Mara na Tabora, yenye viwango vikubwa vya vifo vitokanavyo na uzazi kwa kujenga na ukarabati baadhi ya Vituo vya Afya na Hospitali za Wilaya za Mikoa hiyo. Kupitia Mradi huo, majengo ya upasuaji katika Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Mara, Vituo vya Afya 10 na Zahanati 53 yamekamilika na vifaa na vifaa tiba vimefungwa. Aidha, nyumba 19 za watumishi na Chuo cha Madaktari Wasaidizi cha Kanda ya Kusini - Mtwara zimekamilika na zinatumiwa. Katika mwaka 2014/15, Wizara itakamilisha ujenzi wa majengo ya upasuaji katika Hospitali ya Rufaa ya Kitete, Hospitali za Wilaya ya Igunga na Nzega na Vituo vya Afya sita (6) katika mikoa ya Tabora na Mara. Aidha, ujenzi wa Chuo cha Madaktari Wasaidizi - Tabora na Wodi nne (4) katika Hospitali ya Rufaa ya Kitete zitakamilishwa. Vilevile, nyumba za watumishi nne (4) na Kliniki za Afya Mtoto na Uzazi (RCH) nane (8), majengo ya wagonjwa wa nje (OPD) manne (4) katika mkoa wa Tabora na majengo ya upasuaji katika Vituo vya Afya 10 katika mkoa wa Mara yatakamilishwa.

32. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza Mpango wa Kitaifa wa Uzazi wa Mpango Uliothaminiwa (2010-2015), Wizara ilinunua na kusambaza dawa za uzazi wa mpango nchini kote. Kiasi cha Sh. **bilioni 6** zilitumiwa kwa ajili ya ununuzi na usambazaji wa vidonge vya kumeza 2,891,520, sindano 904,976, vipandikizi 331,824 na kondomu 15,004,800. Aidha, watoa huduma 1,673 walipatiwa mafunzo ya stadi za uzazi wa mpango. Vilevile, ilizindua upya Nyota ya kijani ili kuhamasisha ongezeko la kutumia huduma za uzazi wa mpango nchini. Katika

mwaka 2014/2015, Wizara itaendelea kutekeleza mpango wa kitaifa wa uzazi wa mpango uliothaminiwa kwa kununua na kusambaza vidonge vya kumeza, sindano, vipandikizi, vitanzi na kondomu ili ziweze kuwafikia wananchi wanaozihitaji nchini.

33. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imetelekeza Ilani ya Uchaguzi Ibara ya 85 (i) ya kudhibiti vifo vya watoto na kupata mafanikio makubwa ya kupunguza vifo vya watoto wenye umri chini ya miaka mitano hadi kufikia watoto 54 kwa kila vizazi hai 1,000. Ili kuhakikisha vifo hivyo vinaendelea kushuka, Wizara ilitoa mafunzo ya matibabu ya magonjwa ya watoto kwa uwiano yaani *Integrated Management of Childhood Illness-IMCI* kwa Watoa Huduma 1,412 kutoka Wilaya 24 za Mikoa 11 nchini. Katika mwaka 2014/2015, Wizara itaendelea kuwapatia watoa huduma mafunzo ya namna ya kumsaidia mtoto mchanga kupumua sambamba na kusambaza vifaa husika ili kukamilisha lengo la kufikia nchi nzima.

Huduma za Chanjo

34. **Mheshimiwa Spika**, mafanikio makubwa katika huduma za chanjo yamechangia kupunguza vifo vya watoto nchini. Ili kuongeza kinga dhidi ya ugonjwa wa surua nchini, Wizara ilianzisha dozi ya pili ya chanjo ya surua kwa watoto wenye umri wa miezi 18. Aidha, katika kutekeleza mkakati wa kuzuia saratani ya shingo ya kizazi, Wizara ilianzisha chanjo ya *Human Papiloma Virus* kwa wasichana waliofikia umri wa miaka tisa katika Halmashauri za Mkoa wa Kilimanjaro. Vilevile, Wizara ilinunua chanjo vichupa 9,379,740 vyenye jumla ya dozi 25,948,130 na majokofu 405 na kusambazwa katika Halmashauri zote nchini. Katika mwaka 2014/15, Wizara itaanzisha chanjo mpya yenye muungano wa chanjo mbili za surua na rubela, kwa watoto wenye umri wa miezi 9 na 18 ili kuwakinga dhidi ya magonjwa hayo. Aidha, Wizara itafanya kampeni ya chanjo ya surua na rubela kwa watoto wenye umri kati ya miezi 9 na miaka 15 ili kutekeleza lengo na mkakati wa kutokomeza magonjwa hayo hapa nchini.

Huduma za Lishe

35. ***Mheshimiwa Spika***, hadi Mei 2014, jumla ya kilo 215,700 za virutubishi ziliongezwa kwenye unga wa ngano na kilo 3,000 za vitamini A kwenye mafuta ya kula kwa viwango vilivyokusudiwa kukidhi mahitaji ya mwili na zaidi ya watu milioni 14 wamefikwa na vyakula vilivyoongezwa virutubishi vya madini na vitamini. Vilevile Wizara ilinunua jumla ya paketi 3,480,000 za virutubishi nyongeza kwa watoto milioni 1.8 wa umri wa miezi sita hadi 23 kwa ajili ya mikoa ya Iringa, Arusha na Njombe.

HUDUMA ZA TIBA

Huduma za Tiba katika Hospitali ya Taifa, Hospitali za Rufaa za Kanda na Hospitali Maalum

36. ***Mheshimiwa Spika***, katika kutekeleza Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2010, Ibara ya 86 (a) (ii) na kutekeleza MMAM, tangu mwaka 2007 hadi 2013, vituo vipya 1,153 vilijengwa, ambapo kuanzia mwaka 2012 hadi 2013 vituo vipya vilivyojengwa ni 319. Aidha, Wizara ilipanua huduma za kibingwa kwa kuendeleza ujenzi wa miundo mbinu katika Hospitali za Rufaa za Kanda za Mbeya, Bugando na Hospitali za ngazi ya Taifa za Kibong'oto, Mirembe, Taasisi ya Mifupa Muhimbili na Taasisi ya Saratani Ocean Road. Miundo mbinu hiyo ni pamoja na awamu ya tatu ya ujenzi wa jengo la Taasisi ya Mifupa Muhimbili, jengo la wodi katika Taasisi ya Saratani Ocean Road, jengo la huduma za dharura hospitali ya Taifa Muhimbili, ujenzi wa vyumba vinne vya upasuaji na ukarabati wa wodi ya wagonjwa wa akili Bugando.
37. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2014/15, miradi ya ujenzi na ununuzi wa vifaa itaendelea kukamilishwa kwa kufanya ukarabati wa jengo la kutunzia kumbukumbu katika Hospitali ya Taifa Muhimbili na ujenzi wa jengo la huduma za dharura KCMC. Aidha, katika hospitali ya Kanda Bugando, Wizara itamalizia ujenzi wa jengo la saratani awamu ya mwisho, ujenzi wa jengo la kliniki ya Bima ya

Afya, itanunua mtambo mkubwa wa oksijeni, kufunga *incinerator* kubwa kwa ajili ya kuchoma taka hatarishi na kuweka kamera za usalama ndani ya hospitali. Katika hospitali ya Rufaa ya KCMC kitaanzishwa kitengo cha huduma za uangalizi wa karibu kwa watoto wachanga chenye uwezo wa kulaza watoto 100 na vifaa vya kisasa kwa ajili ya upasuaji kwa kupitia tundu dogo vitanunuliwa. Katika hospitali ya Afya ya Akili Mirembe, Wizara itakamilisha ujenzi wa jengo la huduma ya utengamao kwa waathirika wa dawa za kulevya na kuweka samani, pamoja na kukarabati nyumba za watumishi na wodi za wagonjwa.

38. **Mheshimiwa Spika**, ili kuboresha huduma zitolewazo katika Hospitali ya Taifa Muhimbili, Wizara ilinunua na kusimika vifaa na vifaa tiba kwa ajili ya Kituo cha Upasuaji na Tiba ya magonjwa ya moyo pamoja na mafunzo. Vifaa vilivyonunuliwa vimewezesha huduma za tiba na upasuaji wa moyo kuanza rasmi katika Kituo hicho, kilichozinduliwa na Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete, tarehe 27 Aprili, 2014. Katika uzinduzi huo, Mheshimiwa Rais aliagiza kwamba mchakato uanze haraka wa kukifanya Kituo hicho kuwa Taasisi. Vilevile, alielekeza kwamba katika mwaka 2014/15, Sekta ya Afya iingizwe katika Mpango wa Matokeo Makubwa Sasa (BRN). Tunamshukuru Mheshimiwa Rais kwa maamuzi hayo nasi kwa kushirikiana na wadau tutahakikisha utekelezaji wa Mpango huo unafanikiwa. Aidha, katika kutekeleza Mpango Mkakati wa Tatu wa Sekta ya Afya wa mwaka 2009-2015 na Sera ya Afya kuhusu huduma za rufaa kwa wananchi wote, Taasisi ya Mifupa ya Muhimbili ilitoa huduma za kibingwa za mkoba kwa wagonjwa 513, kati yao 116 walifanyiwa upasuaji, katika Hospitali za rufaa ngazi ya Kanda za Bugando na Mbeya na katika Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Morogoro. Katika mwaka 2014/15, Wizara itaongeza utoaji wa huduma za rufaa ngazi ya Taifa kwa kupitia huduma za mkoba katika Hospitali za Mikoa na za Kanda ili kuwapunguzia wananchi adha ya kusafiri umbali mrefu kufuata huduma za rufaa ngazi ya Taifa.

39. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2013/14, Wizara iliendelea kuanzisha huduma za tiba za kibingwa katika Hospitali za Kanda, Maalum na hospitali ya Taifa ili kupunguza idadi ya wagonjwa wanaopelekwa nje ya nchi kwa uchunguzi na matibabu. Huduma za upasuaji mkubwa wa moyo zimeendelea kutolewa ambapo hadi sasa jumla wagonjwa 671 walipata huduma hiyo kwa mafanikio katika hospitali za Muhimbili, Bugando na KCMC. Aidha, jumla ya wagonjwa 211 walifanyiwa upasuaji maalum katika Taasisi ya Mifupa Muhimbili ambapo 29 walifanyiwa upasuaji wa ubongo, 107 upasuaji uti wa mgongo, 56 waliwekewa viungo bandia vya nyonga na 19 viungo bandia vya goti. Katika mwaka 2014/15, Taasisi ya Mifupa Muhimbili inatarajia kufanya upasuaji wa kuweka viungo bandia vya nyonga kwa wagonjwa wapatao 400, kuweka viungo bandia vya goti kwa wagonjwa 150, upasuaji wa ubongo kwa wagonjwa 240, upasuaji wa uti wa mgongo na mishipa ya fahamu kwa wagonjwa 400, na upasuaji wa watoto wenye vichwa vikubwa 600.
40. ***Mheshimiwa Spika***, huduma nyingine za kibingwa zilizotolewa katika hospitali zetu ni pamoja na kusafisha damu kwa wagonjwa wenye matatizo ya figo. Wagonjwa 245 walifanyiwa mizunguko 2,615 katika Hospitali ya Taifa ya Muhimbili na wagonjwa 35 waliohudumiwa katika Kituo cha Chuo Kikuu cha Dodoma. Aidha, Wizara ilinunua mashine mpya 5 za kusafisha damu katika Hospitali ya Taifa Muhimbili na kufanya jumla ya mashine kuwa kumi na sita. Vilevile, Hospitali ya Mirembe ilihudumia wagonjwa wa akili 1,783 waliolazwa na wengine 7,124 walihudumiwa na kurudi nyumbani. Wagonjwa wa akili wahalifu wapya 243 walihudumiwa na Taasisi ya Isanga. Pia, hospitali ya Afya ya Akili ya Mirembe itaongeza wigo wa kutoa huduma za tiba na mafunzo kwa wagonjwa waathirika wa dawa za kulevya wanaofika hospitalini na kurudi nyumbani hasa baada ya kukamilika jengo la huduma hizo linalojengwa Itega. Katika mwaka 2014/15, Wizara itaendelea kuboresha huduma za rufaa za kibingwa katika Hospitali za rufaa ngazi ya kanda na Taifa.

41. ***Mheshimiwa Spika***, hadi Mei 2014, Taasisi ya Saratani Ocean Road ilipokea na kuwahudumia wagonjwa wapya 4,712. Hili ni Ongezeko la wagonjwa 976 ukilinganisha na kipindi cha Julai-Mei 2012/13, ongezeko hili linatokana na uhamasishaji wa jamii kupitia kampeni mbalimbali. Aidha, jumla ya wanawake 5,504 walifanyiwa uchunguzi wa Saratani ya shingo ya kizazi na matiti. Katika uchunguzi huo jumla ya wanawake 232 waligunduliwa kuwa na dalili za awali za saratani ya shingo ya kizazi na 82 walikutwa na dalili za saratani ya matiti. Vilevile, wanawake 4,300 walifanyiwa uchunguzi wa saratani ya shingo ya kizazi katika Hospitali ya Rufaa ya Kanda, Mbeya. Kati yao, wanawake 500 walifanyiwa uchunguzi wa kina na kupewa matibabu ya awali pamoja na rufaa. Pia, huduma ya matibabu ya saratani yalitolewa katika Hospitali ya Kanda ya Rufaa ya Bugando kwa wagonjwa 8,299 kuanzia Januari hadi Desemba 2013. Katika mwaka 2014/15, Wizara itaendelea kutoa huduma za kinga, uchunguzi, matibabu ya saratani na tiba shufaa.
42. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2014/15, Hospitali ya Kibong'oto inatarajia kuhudumia wagonjwa wa UKIMWI 9,000, kifua kikuu na UKIMWI 800, kifua kikuu sugu 120 na wagonjwa 20,000 wenye magonjwa mengine. Hospitali itaongeza vituo 20 vya kutoa huduma za kifua kikuu sugu katika hospitali 10 za rufaa za Mikoa ya Mwanza, Tanga, Mbeya, Mara, Iringa, Njombe, Dodoma, Ilala, Kinondoni na Temeke. Aidha, hospitali itaendelea kutoa mafunzo kwa watoa huduma za afya 200 kutoka katika wilaya mbalimbali za nchi, kutoa utaalum wa juu wa huduma za kifua kikuu sugu na kuvijengea uwezo vituo 20 vitakavyoanzishwa nchini.
43. ***Mheshimiwa Spika***, Sera ya Afya ya mwaka 2007 imeelekeza kuimarisha mfumo wa kitaifa wa ukusanyaji, upimaji, utunzaji, usambazaji na matumizi ya damu salama nchini. Ili kutimiza azma hiyo, hadi kufikia mwezi Mei 2014, Wizara

ilikusanya chupa 128,311 za damu salama ambayo ni sawa na asilimia 75 ya lengo. Aidha, katika juhudi za kuhamasisha jamii kuchangia damu kwa hiari, vipeperushi 64,000 vilisambazwa na jumla ya vikundi 12 vya wachangia damu kwa hiari vilianzishwa. Vilevile, matumizi ya mfumo mpya wa kielektroniki (e-health) ikiwa ni pamoja na matumizi ya simu za mkononi (m-health), yaliwezesha kutuma ujumbe mfupi kwa wachangia damu 90,000 na kupata taarifa na takwimu mbalimbali kuanzia kwa mchangiaji damu hadi kwa mgonjwa anayepewa damu. Napenda nitumie fursa hii kuwashukuru wote waliochangia damu na kuhamasisha jamii kuchangia damu kwa hiari kwa manufaa yetu sote. Katika mwaka 2014/15, Wizara itaendelea kuhakikisha upatikanaji wa damu salama na itahamasisha upatikanaji wa wachangia damu wa kudumu kutoka asilimia 25 hadi 40.

44. ***Mheshimiwa Spika***, katika kutekeleza Sera ya Ushirikiano baina ya Serikali na Sekta Binafsi (Public Private Partnership) ya mwaka 2009, Halmashauri 61 kati ya 133 zilizohamasishwa zimesaini mkataba wa makubaliano na wamiliki wa vituo binafsi vya kutolea huduma za afya katika maeneo ambayo hayana vituo vya umma ili vituo hivyo vitoe huduma kwa niaba ya Halmashauri husika.
45. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2013/14 Sh. **52,383,332,700.00** zimetumika kununua, kutunza na kusambaza dawa, vifaa, vifaa tiba na vitendanishi katika vituo vya kutolea huduma za afya vya umma. Kati ya fedha hizo, Serikali ilitoa Sh. **28,883,332,700.00** na Wadau wa Maendeleo kupitia Mfuko wa Pamoja walichangia Sh. **23,500,000,000.00**. Aidha, Mfuko wa Dunia wa kupambana na UKIMWI, Malaria na Kifua Kikuu ulitoa Sh. **206,292,515,316.00** kwa ajili ya kununua na kusambaza dawa zinazogharamiwa na Mfuko huo.
46. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2014/15 Sh. **239,351,303,506.00** zimetengwa kwa ajili ya kununua, kutunza na kusambaza dawa, vifaa, vifaa tiba na vitendanishi katika vituo vya kutolea huduma za afya vya umma. Kati ya fedha hizo, Serikali

itatoa Sh. **58,808,637,185.00** na Wadau wa Maendeleo kupitia Mfuko wa Pamoja watachangia Sh. **10,500,000,000.00**. Aidha, Mfuko wa Dunia wa kupambana na UKIMWI, malaria na kifua kikuu ulitoa Sh. **170, 042, 666, 321.00** kwa ajili ya kununua na kusambaza dawa zinazogharamiwa na Mfuko huo.

47. ***Mheshimiwa Spika***, Bohari ya Dawa imeendelea kuboresha upatikanaji wa dawa, vifaa na vifaa tiba katika vituo vya kutolea huduma za afya kulingana na uwezo wa bajeti. Bohari ya Dawa imekamilisha awamu ya pili ya kuboresha mfumo wa usambazaji wa dawa na vifaa tiba hadi vituo vya kutolea huduma za afya kutoka mikoa kumi mwaka 2012/13 hadi Mikoa yote 25 ya Tanzania Bara. Usambazaji huo umefanyika katika Zahanati 4,500, Vituo vya Afya 507, Hospitali ngazi ya Halmashauri 115, Hospitali ngazi za Mikoa 36, Hospitali za Rufaa za Kanda 4, Hospitali Maalum 4, Hospitali ya Taifa 1, Hospitali za J la Wananchi 2 na Hospitali ya Jeshi la Polisi 1. Aidha, Bohari ya Dawa imeweka alama maalum **GOT** katika dawa 52 za Serikali ili kuongeza udhibiti wa dawa kupotea na katika mwaka 2014/15 idadi ya dawa zitakazowekewa alama maalum zitakuwa 132. Katika kuboresha utunzaji wa dawa, Bohari ya Dawa inaendelea na ujenzi wa maghala ya kisasa ya kuhifadhi dawa. Hatua za ujenzi ziliendelea sanjari na kurejesha kwa wamiliki zaidi ya mita za mraba 11,000 za maghala zilizokuwa zimekodishwa kwa gharama ya zaidi ya Sh. bilioni moja kwa mwaka. Katika mwaka 2014/15, Bohari ya Dawa pia itakamilisha ujenzi wa maghala ya kisasa ya kuhifadhia dawa kwa zaidi ya mita za mraba 8,000 katika Mikoa ya Tanga, Tabora, Mtwara na Dar es Salaam.

48. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuimarisha upatikanaji wa dawa za malaria, Wizara ilinunua na kusambaza katika vituo vya kutolea huduma, jumla ya dozi 22,029,870 za dawa mseto na kipimo cha malaria kinachotoa majibu haraka (*mRDT*) 24,696,750. Katika mwaka 2014/15, Wizara itanunua na kusambaza dawa mseto za kutibu malaria dozi, 28,159,986 na *mRDT* 16,996,683 katika Sekta ya Umma na Sekta Binafsi.

UKAGUZI NA UHAKIKI WA UBORA WA HUDUMA ZA AFYA NA USTAWI WA JAMII

Uhakiki na Ukaguzi wa Ubora wa Huduma za Afya

49. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2013/14, Wizara ilitoa mafunzo kwa wajumbe 262 wa Timu za Uendeshaji Huduma ya Afya za Halmashauri kutoka Mikoa sita ya Dar es Salaam, Kigoma, Rukwa, Shinyanga, Singida na Tabora kuhusu kuinga na kudhibiti maambukizi. Lengo lilikuwa kuzijengea uwezo timu hizi ili ziweze kusimamia viwango vya kuinga na kudhibiti maambukizi wakati wa kutoa huduma za afya katika Halmashauri zao. Katika mwaka 2014/15, mafunzo hayo yatatolewa kwa wajumbe 500 wa Timu za Uendeshaji Huduma ya Afya za Mikoa na Halmashauri, Timu za Menejimenti za Hospitali za Rufaa za Mikoa na Timu za Uimarishaji Ubora za hospitali za Mikoa kutoka mikoa minne ya Geita, Katavi, Njombe na Simiyu.
50. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ilikagua maabara binafsi za afya 71 na maduka ya kuuza vifaa vya maabara (25) katika mikoa ya Shinyanga (maabara 5, duka 1), Ruvuma (maabara 22), Iringa (maabara 16, duka 1), Singida (maabara 4), Tanga (maabara 19), Mwanza (maabara 5, duka 1) na Ilala (maduka 22). Aidha, Wizara ilikagua vifaa vya maabara za afya vinavyoingizwa nchini katika Viwanja vya ndege, Bandari na mipaka ya nchi katika Mikoa ya Dar es Salaam, Mtwara, Lindi, Kigoma, Mwanza, Ruvuma, Mbeya, Mara, Arusha, Kilimanjaro na Tanga. Maabara za Mikoa ya Shinyanga (1), Ruvuma (5), Iringa (3) na Tanga (3) zilibainika kuwa hazina wataalam wenye sifa, hazijasajiliwa, zinatoa huduma ya kupima vipimo vilivyo zidi uwezo wa maabara zao na nyingine vyumba vya maabara havikidhi viwango na hivyo kufungiwa kutoa huduma.

Udhibiti wa Ubora wa Taaluma

51. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ilisajili vituo binafsi vya kutolea huduma za afya 184, vituo vya tiba asili na tiba mbadala 22, maabara binafsi za afya 85, makampuni 20 yanayoagiza na kuuza vifaa na vitendanishi vya maabara za afya. Aidha, Wizara imeanza kusajili Taasisi zinazotoa huduma za Afya Mazingira katika Halmashauri zote nchini kwa lengo la kuinua kiwango cha usafi katika miji, manispaa na majiji. Vilevile, Baraza la Famasi, lilisajili maduka mapya ya dawa muhimu 5,757 baada ya kukidhi vigezo na lilitoa mafunzo kwa watoa dawa 15,800 ili kuwajengea uwezo wa kutekeleza majukumu yao kwa kuzingatia sheria. Pia, Baraza lilitoa wakaguzi 120 ili kukagua maduka ya dawa na kuhakikisha kuwa maduka hayo yanaendeshwa kwa kufuata sheria na miongozo iliyowekwa na kutoa huduma iliyo bora kwa wananchi na kutoa mafunzo yakinifu ya ukaguzi wa dawa kwa wakaguzi 80 wa Mikoa ya Dodoma, Singida, Tabora, Iringa, Pwani, Morogoro na Dar es Salaam.
52. **Mheshimiwa Spika**, maombi 2,273 ya kusajili chakula, 1,496 dawa, 764 vipodozi, 198 vifaa tiba na 18 majaribio ya dawa yalipokelewa na kutathminiwa na Mamlaka ya Udhibiti wa Chakula na Dawa Nchini (TFDA). Kati ya maombi hayo, maombi 2,928 yaliidhinishwa na hivyo bidhaa husika kuruhusiwa kuuzwa nchini.
53. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2014/15, Wizara itapitia Sheria ya Uongozi wa Hospitali za Watu Binafsi ya mwaka 1977 na Sheria ya Uratibu wa Maabara Binafsi za Afya ya mwaka 1997. Baraza la Madaktari litaandaa mwongozo wa mafunzo kwa vitendo pamoja na kupitia upya mwongozo wa mwenendo wa maadili kwa madaktari. Aidha, Baraza la Tiba Asili na Tiba Mbadala litatoa mafunzo kwa waganga wa Tiba Asili na Tiba Mbadala kuhusu lishe bora, usafi na kuzuia maambukizi ya magonjwa. Katika mwaka 2014/15, Baraza litatoa mafunzo kwa waratibu wa tiba asili na tiba mbadala katika mikoa na Halmashauri mpya kuhusu miiko, maadili na mienendo ya waganga wa tiba asili na tiba mbadala na taratibu za usajili.

54. ***Mheshimiwa Spika***, naomba nichukue nafasi hii kuwasilhi wataalam wa tiba asili na tiba mbadala kuacha mara moja kujitangaza kuwa na uwezo wa kutoa tiba dhidi ya ugonjwa wowote ule ambao uwezo huo haujathibitishwa kitaalamu. Hilo ni kosa kwa mujibu wa sheria iliyoanzisha tiba asili na tiba mbadala. Napenda kuchukua fursa hii kuagiza vyombo husika vya serikali kufuatilia kwa ukaribu na kuchukua hatua kwa mujibu wa sheria kwa wale watacaoenda kinyume na sheria. Yapo matangazo yanayohusu kuwa na uwezo wa kutibu UKIMWI, kisukari na shinikizo la damu. Kwa mujibu wa sheria ya Tiba Asili na Tiba Mbadala hili ni kosa na uvunjifu wa sheria hivyo matangazo hayo yaondolewe mara moja. Wizara itatoa mwongozo na taratibu zinazopaswa kufuatwa ili dawa husika zithibitishwe kitaalam.

HUDUMA ZA USTAWI WA JAMII

Huduma kwa Wazee na Watu Wenye Ulemavu

55. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali, iliendelea kutoa huduma za msingi za chakula, malazi, mavazi na matibabu kwa wazee na watu wenye ulemavu wasiojiweza 1,235 wakiwemo wanaume 628 na wanawake 607, wanaotunzwa na kulelewa katika makazi 17 ya Serikali. Napenda kuchukua fursa hii kuwakumbusha wananchi pamoja na Waheshimiwa Wabunge kwamba kwa mujibu wa Sera ya Taifa ya Wazee (2003) na Sera ya Taifa ya Huduma na Maendeleo kwa Watu Wenye Ulemavu (2004), matunzo ya wazee na watu wenye ulemavu wasiojiweza ni jukumu la familia na jamii. Matunzo katika Taasisi zilizo rasmi ni hatua ya mwisho pale ambapo itathibitika kuwa mhusika hana kabisa ndugu wa kumtunza katika jamii yake. Aidha, Wizara ilihakikisha kwamba vyuo vya watu wenye ulemavu vya Yombo na Singida vinatoa mafunzo ya stadi za kazi kwa wanafunzi wenye ulemavu wa aina mbalimbali 190 wakiwemo wanawake 80 na wanaume 110.

Huduma za Ustawi wa Familia, Watoto, Malezi na Maendeleo ya Awali ya Watoto Wadogo

56. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imetoa msaada wa Rais kwa wanawake 27 waliojifungua watoto zaidi ya wawili kwa wakati mmoja na ilipokea maombi 85 ya kutoa malezi ya kambo na kuasili. Kati ya hayo, maombi 20 yalikubaliwa baada ya kukidhi vigezo na maombi 65 yanaendelea kufanyiwa kazi. Aidha, Baraza la Usuluhishi wa Ndoa la Kamishna wa Ustawi wa Jamii lilipokea jumla ya mashauri 160 ya ndoa zenye mifarakano na migogoro, mashauri 55 yalisuluhishwa, 40 yalipelekwa mahakamani kwa hatua zaidi za kisheria, na 65 yanaendelea kusikilizwa. Vilevile, Wizara imesambaza Mpango Kazi wa Taifa wa Huduma za Malezi, Matunzo na Ulinzi kwa Watoto walio katika Mazingira Hatarishi (2013-2017) na kutoa mafunzo kwa Asasi 104 na Halmashauri zote za Mikoa ya Dar es Salaam, Morogoro na Pwani. Pia, Wizara imefanya utambuzi wa watoto walio katika mazingira hatarishi katika Halmashauri za Rufiji, Kilosa, Ulanga, Mvomero na Tunduru ambapo watoto 13,628 walitambuliwa na kufanya jumla ya watoto waliotambuliwa na kupatiwa huduma za msingi kuwa 894,519 katika Halmashauri 111 zilizofanyiwa utambuzi. Katika mwaka 2014/15, Wizara itaanzisha na kuimarisha mifumo ya ulinzi na usalama katika Halmashauri za Wilaya 10 za Muleba, Karatu, Monduli, Same, Bagamoyo, Shinyanga, Kibaha, Kisarawe, Kahama na Jiji la Arusha na kuendesha mafunzo kwa timu za ulinzi na usalama wa mtoto na maafisa ustawi wa jamii.

Huduma za Haki za Mtoto na Marekebisho ya Tabia

57. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ilitoa hifadhi, matunzo na marekebisho ya tabia kwa watoto 617 waliokinzana na sheria katika mahabusi za Mbeya, Tanga, Dar es Salaam, Moshi, Arusha na Shule ya Maadilisho Irambo. Katika kukabiliana na tatizo la watoto wanaoishi na kufanya kazi mitaani, Wizara iliwaondoa watoto 222 katika jiji la Dar es Salaam na kuwaunganisha na familia zao sehemu mbalimbali nchini. Wizara pia, iliratibu utekelezaji wa mradi wa majaribio wa marekebisho ya tabia

kwa awamu ya pili kwa watoto 111 walio katika mkinzano na sheria na walio hatarini kuingia katika mkinzano na sheria, katika Manispaa ya Temeke. Lengo la mradi ni kuwachepua watoto hao wasiingie katika mfumo rasmi wa sheria. Katika mwaka 2014/15, Wizara itasimamia na kuratibu huduma zitolewazo kwa watoto walio katika mkinzano na sheria kwa kuzingatia viwango vya ubora vilivyoainishwa. Wizara itatoa mafunzo kwa watumishi 165 kutoka Halmashauri ya Manispaa ya Temeke, Ilala na Kinondoni na mahabusi za watoto za Mbeya, Tanga, Dar es Salaam, Arusha, Moshi na Shule ya maadilisho Irambo ili watoe huduma bora na kwa ufanisi kwa watoto walio katika mkinzano na sheria.

UDHIBITI WA KEMIKALI NCHINI

58. ***Mheshimiwa Spika***, Wakala wa Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali ilipokea sampuli 3,438 za vyakula, dawa, kemikali, maji na maji taka, bidhaa za viwandani na mazingira. Kati ya hizo, sampuli 2,190 zilichunguzwa na kutolewa matokeo ambayo ni sawa na asilimia 63.7. Aidha, Wakala ulipokea sampuli 7,798 zinazohusiana na makosa ya jinai na matatizo ya kijamii. Kati ya hizo, sampuli 6,166 zilichunguzwa na kutolewa matokeo ambayo ni sawa na asilimia 79. Katika mwaka 2014/15, Wakala wa Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali utaimarisha utoaji huduma bora za uchunguzi wa sampuli na vielelezo mbalimbali na kutoa matokeo kwa wakati ili kulinda afya, mazingira na utoaji haki kwa kuzipatia maabara zilizo katika kanda mashine za kisasa, vifaa na vitendanishi vya kutosha.

UDHIBITI WA UBORA WA CHAKULA NA DAWA

59. ***Mheshimiwa Spika***, Mamlaka ya Chakula na Dawa iliendelea kudhibiti usalama na ubora wa bidhaa za chakula, dawa, vipodozi na vifaa tiba kwa kukagua maeneo 5,321 yanayojihusisha na uzalishaji na uuzaji wa bidhaa hizo. Maeneo yaliyokaguliwa ni pamoja na; maeneo ya kusindika na kuuzia chakula 3,066, maduka ya dawa 1,701, maduka ya vipodozi 516 na maduka ya vifaa tiba 38. Kati ya maeneo 5,321 yaliyokaguliwa, maeneo 4, 450 yalikitidhi vigezo sawa na asilimia 84.

Maeneo ambayo hayakukidhi matakwa ya sheria yalielekezwa kufanya marekibisho husika ndani ya muda maalum. Aidha, katika ukaguzi huo, Mamlaka ilibaini na kuteketeza bidhaa ambazo hazifai kwa matumizi ya binadamu; tani 132 za chakula zenye thamani ya Sh. **117,138,075.00**, tani 137 za dawa zenye thamani ya Sh. **239,503,007.00** na tani 4.83 za vipodozi zenye thamani ya Sh. **52,740,456.00**. Aidha, Mamlaka ilichunguza sampuli 1,848 ambapo 1,071 zilikuwa za dawa, 723 za chakula na 54 za vifaa tiba. Kati ya sampuli zilizochunguzwa 1,781 zilikidhi viwango sawa na asilimia 96.4. Bidhaa zilizoshindwa kukidhi vigezo ziliondolewa sokoni na baadhi zilikataiwa au kufutiwa usajili. Vilevile, ilitoa vibali mbalimbali vya kuingiza nchini; chakula 3,672, dawa 1,611, vipodozi 5,776 na vifaa tiba 740.

UTAFITI WA MAGONJWA YA BINADAMU

60. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2014/15, Taasisi itafanya tafiti zifuatazo: majaribio ya dawa za kudhibiti VVU ili kutathmini ubora wa dawa mpya ijulikanayo ka ma *FOZIVUDINE* iliyo katika mseto wa dawa zitakazotumika kwa wagonjwa wanaoanza dawa na wale wanaojenga usugu wa dawa za kundi la kwanza; tathmini ya ufanisi wa vipimo vipya vya kifua kikuu kwa kuhusisha hospitali za rufaa za Mikoa ya Mara, Kilimanjaro, Arusha, Pwani na Shinyanga na mkoa wa Mjini Magharibi – Zanzibar.

SHUKRANI

61. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2014/15, Wizara itaimarisha ushirikiano na nchi rafiki, Mashirika ya Kimataifa na sekta nyingine zinazosaidia na kuchangia katika kutoa huduma za Afya na Ustawi wa Jamii. Aidha, napenda kuzishukuru nchi zinazochangia Mfuko wa Pamoja na zinazochangia nje ya Mfuko wa Pamoja ambapo mchango wao umesaidia kuboresha huduma za Afya na Ustawi wa Jamii. Vilevile, napenda kuyashukuru Mashirika ya Kimataifa kwa ushirikiano wao katika kuboresha huduma za afya nchini. Pia, nazishukuru asasi za kiraia, sekta binafsi, vyuo vikuu, Taasisi za kitafiti na vyama vya kitaaluma, tunaoshirikiana nao.

Wadau wote hao wameainishwa katika Hotuba yangu kuanzia Aya ya 142 ukurasa wa 85 hadi Aya ya 146 ukurasa wa 89.

62. ***Mheshimiwa Spika***, katika kipindi hiki cha utendaji wangu wa kazi katika Wizara hii, nimepata ushirikiano mkubwa toka kwa viongozi na wafanyakazi wa Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii. Napenda kumshukuru Mheshimiwa Dkt. Kebwe Stephen Kebwe (Mb.), Naibu Waziri wa Afya na Ustawi wa Jamii. Aidha, nachukua fursa hii kumshukuru Katibu Mkuu Bwana Charles Amos Pallangyo kwa kunipa ushirikiano katika utekelezaji wa majukumu yangu katika kipindi hiki. Vilevile, nawashukuru wafuatao; Dkt. Donan W. Mmbando, Mganga Mkuu wa Serikali, Bwana Dunford Daniel Makala, Kamishna wa Ustawi wa Jamii na Wakurugenzi wa Idara zote katika Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii. Nawashukuru pia, Watendaji wakuu na watumishi wote wa sekta ya afya na ya ustawi wa jamii. Nawaomba waendeleo kufanya kazi kwa manufaa ya wananchi na Taifa letu kwa ujumla.

63. ***Mheshimiwa Spika***, nichukue fursa hii pia kuishukuru familia yangu. Kipekee namshukuru mke wangu mpenzi Mariam S. Abdulaziz na watoto wetu Tariq, Meyye, Shekhan na Amour kwa uvumilivu na kunitia moyo katika kutekeleza majukumu yangu ya Kitaifa. Kwa wananchi wa Jimbo la Rufiji nawashukuru kwa ushirikiano mnaoendelea kunipatia katika kuendeleza Jimbo na naahidi nitaendelea kuwaenzi na kuwatumikia kwa nguvu zangu zote ili kuleta mabadiliko ya haraka ya kimaendeleo katika Jimbo letu la Rufiji.

MAPATO NA MAOMBI YA FEDHA KWA KAZI ZILIZOPANGWA KUTEKELEZWA KATIKA MWAKA WA FEDHA 2014/15

Mapato

64. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2014/15, Wizara imekadiria kukusanya mapato ya kiasi cha Sh. **78,671,519,016.00**. Kati ya fedha hizo, Sh. **72,507,162,016.00** zitakusanywa katika Mashirika na Taasisi zilizo chini ya Wizara na kiasi cha Sh **6,164,357,000.00** ni kutoka katika vyanzo vya Makao Makuu. Vyanzo hivyo

vinatokana na makusanyo ya uchangiaji wa huduma za afya, tozo na ada mbali mbali, usajili wa vituo vya binafsi vya kutolea huduma za afya, maabara binafsi na Mabaraza ya Kitaaluma.

Maombi ya Fedha kwa Mwaka 2014/15

65. ***Mheshimiwa Spika***, ili kuiwezesha Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kutekeleza kazi zilizopangwa katika mwaka 2014/15, naliomba Bunge lako tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Matumizi ya Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii pamoja na Taasisi zake yenye jumla ya Sh. **622,952,923,000.00**. Kati ya fedha hizo, Sh. **317,223,431,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Sh. **305,729,492,000.00** ni kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.
66. ***Mheshimiwa Spika***, Hotuba hii inapatikana pia katika tovuti ya Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii; www.moh.go.tz.
67. ***Mheshimiwa Spika***, naomba kutoa hoja.